

AHO JUHANI

OMATUNTO:

SAARISTOKERTOMUS

Juhani Aho

Omatunto: Saaristokertomus

«Public Domain»

Aho J.

Omatunto: Saaristokertomus / J. Aho — «Public Domain»,

© Aho J.

© Public Domain

Содержание

I	5
II	14
III	18
IV	20
Конец ознакомительного фрагмента.	22

Juhani Aho

Omatunto: Saaristokertomus

I

Oli taas niinkuin aina, harva se päivä, mutta varsinkin silloin, kun meri myrskysi ja taivas satoi eikä ollut menemistä ulapalle eikä viitsinyt muuhunkaan ryhtyä—oli turinaa ja tarinaa siitä samasta, satoja kertoja vatvotusta, vanhasta, mutta kuitenkin yhä uudesta—merestä ja sen saaliista. Niistä oli aina ehtymätön puheenaihe, entisistä hyvistä ja nykyisistä huonoista—mutta varsinkin silloin, kun oli joku vieras, niinkuin nyt säätä pitävä moottoriherra, joka viitsi kuunnella ja jolle siis oli hauska soittaa suutaan.

Moottoriherra, iso, mustapartainen mies, suupielessä paksu sikari ja kasvoilla salamyhkäinen hymy, vaikenee ja täyttää istuen selkäkenossa seinää vasten, jalat pitkällä rojottaen. Äijä puhuu ja maistaa, nousuviinassa viittiloiden. Hän on harvahampainen, pitkä ja luiseva, poskilla viinan ja ahavan ikuinen puna.

—Niin, nähkääs, mikäs olisi meidän ollessa ja eläessä, jos olisivat ajat, niinkuin olivat ennen. Mikäs olisi konsti rakentaa ja laittaa, jos laivat ajaisivat karille, niinkuin entisinä hyvinä aikoina. Mutta ajaakos ne enää! Pthyi!

—No mutta, pappa hyvä, et nyt sylkisi vieraan saappaille.

—Ole vaiti ... enhän minä saappaille ... ylihän se meni....

—Vieras antaa anteeksi ... isä on semmoinen porsas.

—Ei se mitään ... eläköön vapaus! nauroi vieras, vatsa hyllyen.

—Porsas? Sano: sika! niinkuin oikeastaan tarkoitat ja niinkuin sanot silloin, kun ei ole vieraita....

—Maljanne, vaari ... elköö unhottako lasianne.... Onko emäntä tyttärenne?

—Onhan se, ja tämä Söderling tässä—minun nimeni on Saukko tämän saaren mukaan, jossa meidän suku on ikänsä elänyt—tämä vähän nahjuksen näköinen mies, on hänen miehensä, ja tuo kivulloisen näköinen tyttö tuossa on heidän tyttärensä, ja tämä pitkä poika on heidän poikansa, ja se herraspiian näköinen tyttö, joka toi kahvia, on olevinaan muka hänen morsiamensa ... vaan hiisi tiesi, milloin pääsevät menemään yhteen, kun ei ole minkä päälle mennä. Se oli merillä, tämä Kalle poika, ja sillä oli jo rahaakin, mutta meri vei kaikki.

—Ei nyt vieras viitsi kaikkea kuunnella.

—Päinvastoin. Terve!

—Terve, terve! Tämä on hyvää, oikein hyvää.... Vai tämä se nyt on sitä viskiä ... olen usein kuullut, mutta en ole ennen itse maistanut. Niin, nähkääs ... mitä minä ... niin, sitä minä, että jos olisivat ajat niinkuin olivat ennen, niin mikäs olisi konsti olla ja elää täälläkin, rakentaa ja laittaa.... Ennen saatiin pelastaa ja anastaa ja tallettaa, ei sitä vuotta, ettei joku laiva karahtanut karille. Mutta nyt ne eivät enää koskaan käy karille, olkoon myrsky millainen tahansa. Eikä niitä ole myrskyjäkään niinkuin ennen. Kyllähän siellä pihisee ja puhisee, ryskää ja raiskaa ja on olevinaan helkkarinmoinen herranilma niinkuin nytkin....

—Ukki! kuului kivulloisen tytön lempeän moittiva ääni tuvan perältä ikkunan alta, ja suuret ruskeat silmät välähtivät esiin kalpeista kasvoista. Mutta ukko jatkoi, niinkuin ei olisi kuullut:

—Vaan ei siitä nykyaikana enää mitään oikeata repeä. Ja vaikka joskus repeäisikin ja puskisi niin, ettei kalliolla pystyssä pysy, niin aina ne saakelin höyrylaivat päänsä pärjäävät meressä melkein millaisessa tahansa. Sillä mikä niillä on hätänä monine masinoineen ja vedenpitävine eri osastoineen ja kaksinkertaisine pohjineen. Ja kun on majakoita ja loistoja ja kummeleita ja senkin seitsemiä härryköitä joka karilla niinkuin kaupungissa lyhtyjä.... Viime kesästä se nyt on Hylekarillakin,

ainoalla, jolle vielä joskus saattoi karahtaa.... Se ulvoo, hullu, niinkuin olisi maailman loppu tulossa, niin pian kuin vähänkään ajelehtii usvaa meressä, ja kuuluu siellä nyt olevan telehvoonikin. Ja mitä siitä on hyötyä, jos joskus karahtaisivatkin kiinni–sekin engelsmanni, joka kolmanna kesänä selvällä päivällä ja melkein tyynessä säässä laski puolitahallaan vanhan ruostuneen romukoppansa tuohon Revon nokkaan ... niin ennenkuin täältä ehdittiin sinne, niin jo olivat ne saakelin rääveliläiset siinä kuin lokit hylkeenraadon kimpussa. Niin se on, ja köyhä saariston mies, jonka pitäisi merestä elää, saa pyyhkiä nälästä sylettävää suutaan jollain öljyisellä konerääsillä, jonka suurten ihmeiden edellä ehkä joskus sattuu löytämään ryssän panssarilaivan vanavedestä.

—Onhan nyt sentään muutakin löydetty ... onhan silloin tällöin, pappa, muutakin löydetty, sanoi emäntä.

—En minä nyt viitsi ottaa lukuun muutamata tukkipuuta, joka milloin kulloin pääsee irti jostain kotkalaisen tukkilautasta. Eihän ole viisiin vuosiin tullut sen vertaa, että olisi saanut edes tupansa laudoitetuksi.... Kohta ei saa puutavaraa rahallakaan, kun vaativat pystyssä metsässä kaksi markkaa syleltä. Pthyi!

—Kas, nyt se meni omille saappailleni. Saanko minä, Emma, sylkeä edes omille saappailleni?

Tupa vastasi nyt naurahuksella, ja kalpea, totinen tyttökin tuvan perällä hymähti.... Sillä oli totta, kaikkien tietämää ja tunnustamaa totta, mitä ukkovaari nyt jutteli.

--Eikö sitten kalastus mitään anna? kysyi herra.

--Kalastus ... niin herra luulee, mutta jos minä saan sanoa, mitä kalastus on tähän maailman aikaan, niin se on yhtä paljon kuin ei mitään. Sitten kun sisäsaaristossa keväällä otetaan isolla rysällä kaikki kutukala, niin ei täällä ulkona saa suomuakaan. Ja jos joskus saakin, niin eihän sillä ole hintaa. Ennen kelpasi mikä tahansa ja miten tahansa, kun häntä vain sulloi nelikoihin ... nyt on rivitettävä ja sokeroitava ja ryyditettävä ja reuteroitava. Ei me täällä semmoiseen joudeta eikä me täällä semmoista osata. Ei täällä mikään käy eikä täällä mikään enää kannata eikä menesty.

—Ja ennenkö oli kaikki toisin? sanoi herra.

—Ei sitä vuotta, ettei joku purjelaiva tai kaljaasi tai jaala karahtanut jonnekin kiinni. Ei tämä meidän saaristomme kyllä ollut parhaita haaveripaikkoja silloinkaan, mutta aina sitä tuli täälläkin toimeen. Tuli lautaa, tuli lankkua. Jokainen huone tällä saarella on kyhätty meren tuomista puista. Tässäkään tuvassa ei ole yhtä ainoata ostettua hirttä. Tuli kerrankin kokonainen kajutta kelluen–tuo tuossa kalliolla, jossa nyt Helga asuu kesäisin. Tuli syötävää, tuli juotavaa ... kerran tuli kokonainen konjakkitynnöri, tuli jauhoja, leipiä ... kerran tuli laatikko rusinoita.

—Minä olin pikku tyttö silloin, kertoi emäntä, ja muistan, kuinka äiti keitti vuoden pitkän toisella padalla potattipuuroa, toisella rusinasoppaa.

—Tuo kahvipannu tuossa tuli kelluen vettä pitkin ja sumppi oli vielä sisässä.

—Meri sai ja meri antoi ja merellä oli mitä antaa. Nyt sillä ei ole mitään antaa ja se ulvoo kuin nälkäinen susi.... Yhden ainoan laivan rikistä saattoi ennen vanhaan saada huoneen, suuren kuin salin. Naapurilla tuolla–joka muuten ohimennen sanoen on maailman suurin roisto, haaskakorppi, ruumiinryöstäjä–sillä on kokonainen nuottikota masto- ja raakapuista rakettu. Entiseen aikaan eli koko saaristo hyvin, paremmin kuin manner ... isäntäin torpparit elivät täällä ylpeämmin kuin isännät itse; kun hyvin sattui, tulivat meiltä rahaa lainamaan.

—Ei meiltä, pisti emäntä. Papalla ei ole ollut milloinkaan rahaa lainata... meillä ryypättiin, mikä muualla lainattiin.

—Siinä sanoit toden sanan.... Ja miksei olisi ryypätty! Minä ryypäsin jo pikku poikana ... en muista sitä aikaa, milloin en olisi ryypännyt ... siitä on jo siksi pitkä aika.

—Oletteko jo vanhakin?

—En tiedä niin tarkoin, mutta kahdeksatta kymmentä jo käyn ja käyn kunnialla, sillä minä en voi vieläkään tulla niin päihini, etten pysyisi pystyssä, paitse talvella kaljamalla, sillä kaljamalla minä en enää pysy kohdallani kahdella jalalla–neljällä kyllä ... ja sehän on sama, kunhan ruuheen

pääsee.... Ruuhessa minä pysyn ja istun ja soudan, niin etteivät koskaan tiedä, olenko päissäni vai enkö. Meillä oli kerran kesy hanhi, minä syötin sille viinaan kastettua leipää ... maissa se ei päässyt mihinkään, mutta meressä pärjäsi mainiosti. Maissa se pyöri paikoillaan kuin hassu, mutta kun minä hiivasin sen mereen, niin lähti menemään kuin moottori, suoraan niinkuin olisi ollut köli alla eikä maha litteä kuin ruuhen pohja, vaikka sitten menikin päätäpahkaa kallioon ja siihen jäi. Mutta minä en jää. Minä ryypäsin ja kaikki ryypäsivät ja voivat siitä hyvin ja elivät vanhoiksi ja saivat paljon lapsia niinkuin Israelin patriarkat. Ne olivat aikoja ne! Terve taas, herra ... herra ... jaa, en tiedä ... tässä on juotu vieraan viskiviinoja enkä vielä tiedä, kuinka kunnioittaa, sillä päältäpäin ei osaa koskaan niin tarkkaan arvata....

—Konsuli....

—Konsuli, kauppaneuvos ... jotain semmoista minä ajattelin vehkeistä päättäen. Mahdatte olla mahdottoman rikas, kun on semmoinen venhekin vain huvin vuoksi. Millä keinolla herra konsuli on rikastunut, jos saan luvan kysyä?

—Se on meri, joka on tehnyt minut rikkaaksi.... Toivotaan, että meri teistäkin vielä tekee rikkaan.

—Toivotaan—hahahah! ... toivotaan, että nousisi semmoinen myrsky, ettei ole vielä moista ennen nähty, toivotaan, että se sammuttaa kaikki majakat ja pyyhkäisee teidän laivanne tänne meidän rannoille ... hahah!

—Malja sen päälle!

—Malja sen päälle, konsuli! Käyköön, niinkuin herra konsuli itse tahtoo ja toivoo! Hahah!

Kaikki nauroivat pilalle, mutta jokaisen silmässä oli pohjimmaisena totisen toivon kiilto.

Emäntä katsoi kuitenkin asiakseen kursailla.

—Ei herra konsulin pidä uskoa, että ukko tarkoittaa kaikkea, mitä sanoo.

—Enkö tarkoita! Varmasti! Miksen tarkoittaisi? Toivot itsekin, että meri antaisi. Ottaisit kuinka paljon vain saisit. Kyllä rusinasoppa yhä vieläkin sinulle maistuisi. Elä siinä viittilöi naamallasi. Herra kyllä ymmärtää meidän tarpeemme ja suopi meille mielellään ... eikö niin?

—Niinpä tietenkin.

—Siinä sen nyt kuulit! Herra ajattelee niinkuin minäkin.

—Ei saa kuitenkaan toivoa toisen vahinkoa eikä haluta itselleen toisen tavaraa, virkkoi Söderling, sovittavasti hymähtäen.

—Ei se ole kenenkään toisen tavaraa, joka on kerran meren. Se on meren asia, mitä se antaa ja mitä se on antamatta. Se on meri, joka ottaa siltä, jolta tahtoo, ja antaa sille, jolle tahtoo ... ottaa niiltä, joilla on liikaa, ja antaa niille, joilla ei ole tarpeeksi. Ennen vanhaan rukoiltiin kirkoissakin, että jumala antaisi laivain ajautua maihin.

—Rukoiltiinko?

—Niinkuin ainakin hyvää vuodentuloa. Nyt ne eivät enää kirkoissa rukoile, mutta minä rukoilen vieläkin, kun sille päälle satun.

—Elä nyt, isä....

—Voi, voi, ukki....

—Rukoilen minä ... hiljaa, kirkossa, kun sinne joskus satun ... passaan päälle, kun pappi papattaa hyvän vuodentulon puolesta. Ja hyvä olisi, jos muutkin rukoilisivat. Kun ei haaksirikkoja jumalalta rukoilla, niin sentähden hän ei niitä lähetäkään.

—Pappa....

—Ukki....

—Herran ei pidä kaataa sille enempää.

—... Elä ole olevinasi, Emma! Ota sinä esimerkkiä vanhasta isästäsi, ja kun ensi kerralla menet kirkkoon, niin mene ja tee samoin ... ja kuka tietää, etkö jo ole tehnytkin ... uhria olet varmaankin tehnyt, koska äitisikin teki, mutta et liene tehnyt sitä tarpeeksi asti kirkolle, koska ei ole ollut apua.

—Mitä uhria? kysyi herra uteliaasti.

—Ilman se vain.

—Lahjaa semmoista, taikaa ... jotta jumala antaisi meren antaa ... kalaa, lintua ja mitäpähän, sen semmoista ... ja hyvää lehmän antia ... pikku taikaa semmoista, niinkuin naisilla on tapana.

—No, nyt en minä kehtaa kuunnella! sanoi emäntä punastuen.

—Ja mitä pahaa siinä olisi! Enhän minä etkähän sinä ... emmehän me pyynnöillämme häntä mihinkään pakota. Saahan se silti tehdä, mitä tahtoo. Minähän vain hänelle huomautan, ehdotan. Eihän hänen tarvitse tehdä, niinkuin minä pyydän. Mutta jos hän kuulee rukoukseni ja esimerkiksi antaa laivan joutua haaksirikkoon, niin silloin se kyllä on merkki siitä, että jumala tahtoo tehdä, niinkuin minä tahdon.

Tämä meni jo ukinkin puheiksi niin pitkälle, että näytti—jo vieraankin vuoksi—olevan aika saada hänet lopettamaan.

—Siellä kiihtyy yhä ja vesi nousee, sanoi emäntä. Saa nähdä, pitääkö papan pieni ankkuri hänen venhettään. Jos annatte Kallelle aittanne avaimen, niin hän menee noutamaan sen isomman ankkurinne.

—Kyllä se pitää. Anna kiihtyä vain. Ehkä se onkin kohta semmoinen, että kykenee pyyhkimään kansilastia mereen, jos on mitä pyyhkiä. Ehkä siellä ainakin jokin Viron potattijahti planaakaa heittää häränpyllyä. Ja jos hyvä herra vielä antaa sumun, niin voi sieltä tulla se suuri kolmimastoinenkin, ja silloin meillä taas on herran päivät. Ei se kovinkaan kummaa tuulta tarvitseisi, kun se vain oikein tahtoisi.

—Kuka se? kysyi konsuli.

—Se ... se, sanoi ukki, iskien silmää.

—Mitä vaari sitten oikein toivoisi sieltä tulevan?

—Mitäkö? Herra kysyy, niinkuin olisi herran vallassa antaa. Herra on niin pirullisen näköinen kuin itse paha. Minä olen nähnyt hänet ja minä tiedän, minkä näköinen hän on. Hän on hyvin paljon tuommoisen koukkunokkaisten ja mustasilmäisen kaupunkikonsulentin näköinen. Mutta häneltä me emme mitään tahdo. Jos mieli jonkun antaa, niin se on sen toisen annettava.

—Nyt se jo näkee näkyjä.

—Sanokaa nyt kuitenkin, mitä toivoisitte hänen antavan, kuka hän sitten liekin.

—En tahtoisi kuin yhden ainoan asian. Jolla on se, hänellä on kaikki. Lekkerin, joka heruisi läpi vuoden, kesät, talvet, ehtymättä ... litran viinaa viikossa.

—Tietysti! Ja sitä lekkeriä varten pitäisi laivain tehdä haaksirikkoja! nauroi emäntä.

—Minä vastaan, kun herra kysyy.

—Mitäs te muut tahtoisitte, jos saisitte? kysyi konsuli, kääntyen yhtäkkiä toisten tuvassa olevien puoleen.

Ja oli niinkuin jokainen jo olisi tehnyt itselleen sen kysymyksen ja siihen vastannut. Huumaus odottamattomasta onnesta oli taas saanut heidät valtaansa, nyt niinkuin joka kerta ennenkin, kun siitä tuli puhe ja kun ukki sitä korvaan päristi. Se kultti ainaisena sammumatonna hiilloksena silmänpohjassa ja lehahti helposti liekiksi ryppyisimmillekin poskille.

—Minä tahtoisin lehmän, joka antaisi kymmenen litraa päivässä ja jolle ei tarvitsisi koskaan heiniä ostaa! Joka eläisi syömättä ja lypsäisi läpi vuoden poikimatta.

—Ottaisit kaksi yksin tein, kun kerran saat.

—Entä te?

—Minä tahtoisin, hymähti Söderling ... hymähti, niinkuin olisi ollut vain leikki kysymyksessä, mutta lausui samalla, ääni hiukan vavahtaen, hartaimman haaveensa.... Minä tahtoisin semmoiset verkot, jotka eivät koskaan repeisi, ja semmoisen venheen, joka ei koskaan lahoisi.

—Tietysti, ettei tarvitseisi talvella pannaksesi tikkua ristiin, ei paikataksesi eikä korjataksesi! Kullakin omat ilonsa. Entä sinä, Kalle!

—Anna minä sanon, mitä sinun pitäisi saada! huudahti Helga. Sinun ja Hannan pitäisi saada uusi tupa, uusi oma venhe, uusi oma ruuhi ja kaikki kalavehkeet uudet.

- Antakaa meille moottori! sanoi Hanna.
- Päästäksesikö joka tuulella kaupunkiin? pisti emäntä.
- Niin, viemään niitä kaloja, joita te saatte uusilla verkoillanne, ja sitä maitoa, jota uudet lehmänne lypsää.
- Kalle, totinen, hiljainen poika, hymähti:
- Ei toki niin paljoa.
- Kyllä se siinä yhdessä menisi, sanoi ukki. Kun meri kerran rupee antamaan, niin antakoon samalla täyden sylyyksen.
- Entä sinä, Helga?
- Minä en tarvitse mitään, sanoi tyttö lyhyesti ja ikäänkuin torjuen.
- Kyllä sinäkin ... ota, kun saat.
- Minulla on kaikki, mitä tarvitsen.
- Hänpä tässä juuri tarvitseisikin, sanoi hänen äitinsä yhtäkkiä totisesti, vieraan puoleen kääntyen. Sairas keuhkautinen raukka, jonka pitäisi saada rohtoa ja hoitoa ja päästä talveksi maihin.
- Äiti, minä en tahdo täältä mihinkään, vaikka pääsisinkin, minulla on täällä kaikin puolin hyvä.
- Kesät vielä menettelet, mutta talven pitkän ryit niin, että sydäntä särkee. Voi, voi, mitä me, aika-ihmiset, hourailemme, ei meri meille mitään tuo.
- Se tuo! Minä uskon, että se tuo! Tuokoon vain minullekin, jos te, äiti, välttämättä tahdotte! Konsuli oli kaivanut taskustaan kynän ja kääntynyt pöytään päin.
- Vai niin, vai sellaiset olisivat viimeiset vaatimukset suuresta odottamattomasta onnestanne, sanoi hän. Eihän nuo aivan mahdottomiin mene. Lasketaanko pilanpäiten, mihin summaan unelmanne rahaksi muutettuna nousisi....
- Saisihan tuon laskea. Olisi hupaisa tietää.
- ... että mitä meri teille teidän mielestänne on oikein velkaa?
- Kaikki tulivat, heti pilaan antautuen, Uteliaina pöydän luo, huulet hymyssä, mutta silmän pohjassa toden kiilto, niinkuin lapsilla, jotka eivät ole varmat siitä, onko joulu-ukko totta vai leikkiä.
- Vanhan herran viina, litra viikossa à 2 markkaa litra, siis 2 x 52, yhtä paljon kuin 104 markkaa vuodessa. Elinkautinen viinaeläke tekisi ehkä noin ... kuinka kauvan aiotte vielä elää?
- Jos saan vakituiset viinat, elän minä vähintään kymmenen vuotta.
- Elätte enemmänkin, jos pidätte säästäen.
- Kyllä minä juon kerrallaan kaikki, mitä on, mutta kyllä litra viikossa kymmeneksi vuodeksi sentään riittää.
- Se oli se ... noin 1000 markkaa. Sitten tulee emännän läpi vuoden lypsävä lehmä ... mistä semmoinen saadaan ja millä hinnalla?
- Läpi vuoden lypsävä lehmä on kaksi lehmää ... kun toinen on ummessa, niin toinen lypsää.
- Yhteensä ehkä 400?...
- Kyllä ne sillä saa.
- Sitten tulee teidän aina uudet verkkonne, Söderling? Paljoko niihin tarvitaan?
- Jos saan 100 markkaa vuodessa rihmoihin, niin tulen hyvin toimeen, kun itse kudomme.
- Se olisi noin 2000:n korko.
- Ai ai!
- No, ei se nyt niin paljo.
- Paljonkos sitten tarvittaisiin nuorten kodin perustamiskustannuksiin?
- Kalle arveli saavansa kaikki, mitä tarvitsi, 1000 markalla.
- Pannaan varmuuden vuoksi 2000.—Kaiken kaikkiaan siis noin 4000 markkaa.
- Kas kuinka pian se sai sen lasketuksi.
- Mutta Helgahan jäi ilman.
- Emäntä tuli pöydän luo, aivan niinkuin olisi totinen tosi ollut kysymyksessä.

—Jos Helga saisi kaksikaan sataa markkaa, niin hän pääsisi lääkäriin ja saisi rohtoja niin paljon, että kyllä riittäisi, ja minä veisin hänet talveksi pois täältä kuivempaan paikkaan, koska semmoiset taudit kuin hänen kuuluvat paranevan maissa.

—Siis vielä tämän tytön osa eli, kun summa pyöristetään, 4500 markkaa....

—Ollappa tuossa pöydällä se raha!

—Tehdäppä joku laiva haaksirikon! nauroi herra, pistäen kynänsä liivin taskuun.

—Kuulkaa, herra konsuli—saanko sanoa? sanoi Söderling. Pitäisi saada vielä toiset puolet lisää! Jos kerran antaa, niin antakoon semmoisen summan, että voitaisiin ostaa koko tämä saari, sekä meidän oma puolemmme että Korsun puoli.

—Luuletko, että isäntä möisi? sanoi Söderlingska.

—Möisi se! kyllä se möisi! innostui Söderling. Joka kerta kun häntä kirkolla tai kaupungissa tapaan, hokee hän: »Osta sinä minulta se saari, niin sillähän hänestä pääset. Minä en tahdo häntä häätää, kun arentinsa kerran maksaa, mutta kun saari on sinun, niin annat Korsulle semmoisen potkun, että hänestä pääset!»

—Kuka on Korsu?

—Naapuri ... tuossa toisessa päässä saaren, sanoi Söderling.

—Maailman suurin roisto! Verkkovaras! Salakalastaja! Sala-ampuja! Merirosvo! Ruumiinryöstäjä! puhkesi ukki.

Mutta emäntä otti häneltä sanan suusta:

—Sitä ei voi sanoa, mimmoinen mies se on, sillä semmoinen se on. Sittenkuin ne tulivat tänne, ei ole muilla ihmisillä ollut rauhan päivää näillä vesillä. Anastaa kaikki kalapaikat, valtaa kaikki lintukarit, pelättää pois hylkeet, kun niitä muut vaanii. Vaakkuu kuin haaskalokki kaikilla vesillä, vie saaliin nenän edestä ... eikö lie siellä nytkin.

—Ei tuo toki tässä ilmassa, arveli Söderling.

—Saat nähdä, että on, sanoi ukki ... jos ehkä löytäisi jonkun hukkuneen, jolta saisi saappaat jalkaansa.

—Elkää nyt toki....

—Niitä kenkiä, jotka sillä oli jalassa kolme vuotta sitten, se ei ollut voinut saada mistään muualta kuin merestä, mutta meri ei tuo kenkiä muuten kuin ruumiin mukana.... Vedäppäs ruumiin jalasta kengät ... otappas kuolleealta hänen omansa ja jätä hänet vesien vietäväksi!

—Onkohan nyt niin suuri ero, mistä ottaa, kun kerran merestä ottaa! puhkesi yhtäkkiä Hanna.

—Elä puhu niin, hyvä lapsi, et sinä nyt kuitenkaan sitä tarkoita, torui Söderlingska.

—Onhan se melkein aina jonkun kuolleen omaa, joka meressä ajelehtii ... pitipä hän siitä kiinni tai olipa hän sen päästänyt ... eihän siinä oikeastaan ole suurtakaan eroa.

—Kyllä siinä on ero ... sinä, kaupunkilaistyttö, et näitä ymmärrä, mutta kyllä siinä on ero. Elä nyt koetakaan puolustaa Korsun tekoja.

—Eihän se nyt teekään sitä tosissaan, sanoi Söderling.

Hanna nakkasi niskaa ja nousi ja meni ulos. Hän näkyi menevän rantaan, herran moottorivenheen luo. Kulettaja kutsui hänet sisään kädestä auttaen. He istuivat ensin perässä, sitten Hanna pujahti kajuttaan, tuli sitten sieltä taas ulos ja istahti vastapäätä nuorta, kiiltonappista miestä, sen hakkailtavaksi—minkä kaiken Kalle voi nähdä ikkunasta, toisten jatkaessa tarinataan.

—Olisi se jutkaus, puhui taas ukki.... Olisi se koko potkaus! Minä en näkisi selvää päivää enää elämässäni, jos auttaisi onni niin, että se mies joutuisi pois tältä saarelta!—Herra, kuulkaa! Mikä siinä on, ettei tässä maailmassa milloinkaan tapahdu se, minkä oikein pitäisi tapahtua? Osaako herra sen sanoa?

—Enhän tiedä ... mutta kyllähän aina väliin tapahtuukin. Ja voihan nytkin tapahtua. Terve! Toivokaamme, että merellä on ja että meri antaa ... että joku suuri laiva—niin pian kuin suinkin—tekee haaksirikon ja ajautuu tänne teidän rannoillenne.

—Ei nyt sentään aivan haaksirikkoo, sanoi Söderling, koettaen sanoa sen pilalla ... ei toki haaksirikkoo. Kunhan edes niinkään, että esimerkiksi olisi eksynyt usvassa väylältä ja saisi opastaa sen oikeaan ja kapteeni antaisi siitä palkkioksi hyvän sikarin—olisihan sitä siinäkin.

—Taikka sitten sillä tavalla ... mikä teitä itseänne eniten miellyttää.

Herra hymähti ja nousi, jokaisen tuvassaolijan seuratessa häntä kasvoilla kysyvä ilme, huulilla epämääräinen hymy. Laskiko hän leikkiä vai tarkoittiko totta? Sillä oli suupielessä syvä juova, silmäin ympäryys oli musta ja silmät olivat tuuheain kulmakarvain varjossa. Oliko se ehkä pitänyt heitä pilkkanaan?

—Joko vieras lähtee? Ei suinkaan tähän ilmaan?

—Eiköhän ole jo aika lähteä. Ei se taida siitä talttua.

—Kyllä se vain yhä on niinkuin yltymään päin.

—Sisäsaaristossa me kuljemme missä ilmassa tahansa, kun vain näemme merkit, ja nehän me nyt näemme.

—Se on hieno kulkuneuvo, jonka ei tarvitse ilmoista välittää....

—Laskee laineilla kuin linnun poika, kokka ilmassa kuin kaula, perä vedessä kuin räpylät ... sitä oli hauska nähdä äsken, kun tulitte....

—Mahtanee maksaa semmoinen?

—Kyllähän se jotain maksaneekin.

—Useita tuhansia?

—Toista kymmentä kappaleen.

—Se on rahasumma se.

—Onhan se.

Herra heitti hyvästinsä ja lähti, mahtavana, pitkänä, leveänä, uusi öljytakki hartioilla—niinkuin joku kummitus, niinkuin toisen maailman ilmestys pienten kalastajain rinnalla.

Söderling käydä kääkkyröi hänen jälessään rantaan.

—Herra konsulin ei pidä ajatella, että on totta ja tarkoitettua kaikki, mitä tässä on puhuttu, ukko ja muut. Ukko puhuu aina pötyä, kun on juonut.

Herra ei sanonut muuta kuin:—Jaa, jaa, hyvästi sitten vaan, Söderling.— Hän istui moottoriin, jonka kokka oli ankkurissa, perä maissa, ja melkein samassa puhalsi pursi liikkeelle kuin räpylälintu laineilla, kuin myrskylintu, aave, savuton, purjeeton ja airoton, paiskautuen satamasta ulapan aallokkoon yhtä äkkiä kuin oli sieltä äsken ilmaantunutkin, kenenkään osaamatta odottaa vierasta tämmöisellä ilmalla, kenenkään tietämättä, mitä asiaa sillä oikeastaan oli ollut, mutta joka oli kuin huumannut heidät, pannut heidät puhumaan sisimpänsä ventovieraalle, tuntemattomalle.

Söderlingin oli yhtäkkiä melkein ilkeä olla. Luulikohan tuo nyt ... mutta ymmärtäneen hän herrakin pilan.

Kalle ja ukkikin olivat tulleet tuvasta moottorin lähtöä katsomaan, ennättämättä kuin puolitiehen rantaan, kun se jo porhalsi satamasta.

Hanna oli juossut kiikarin tuvan porstuasta ja kirmaissut kiikarikalliolle.

—Se tervehtii lipullaan! Hyvästi, hyvästi! Kalle, joudu pian, muuten et kohta näe mitään!... Nyt meni herra kajuttaan....

Emäntä ja Helga olivat jääneet tupaan. Emäntä istui kädet helmassa, hetken aikaa, sitten hän sanoi kuin heräten:

—Niin! Siinä se nyt meni.

—Ajattele, äiti, jos se olisi mahdollista ... jos meri auttaisi ... jos meri antaisi sen, mitä me olomme vailla!

—Ei se anna ... sanoi hän kuin torjuen, elä kuvittelekaan, ei pidä semmoista uskoa....

—Jos oikein uskoisi?

—Ei sitä osaa semmoista uskoa, huoahhti emäntä.

—Minä osaan ... minä koettelen.

—Joko ne nyt taas, humalaiset, nostivat veret sinunkin päähäsi. Olet ihan punainen....

—Olette tekin.

—Mene jäähytteleimään, lapsi raukka.... Hanna, mitä se siellä huitoo ihan naapurin nenän edessä!

Söderling ja ukki tulivat takaisin.

—Se sanoi sen moottorinsa maksavan toista kymmentä tuhatta markkaa, sanoi Söderling. Mutta kyllä se maksaa kaksikymmentäkin tuhatta.

—Mitä lieene silläkin tuloja vuodessa, joka voi pitää semmoisen.

—Niitä on kaupungeissa semmoisiakin, joilla on viisikymmentäkin tuhatta.

—On semmoisiakin, joilla on sata tuhattakin.

—Kuinka voi olla niin rikkaita ihmisiä? Mitenkä voidaan tulla niin rikkaiksi?

—Ne perivät monissa polvissa, kaupunkien porvarit.

—Ei ne aina peri. Toisia auttaa onnensa.

—Ehkä ne—löytävät.

—Mitä ne löytäisivät ... ryöstävät, rosvoavat, raastavat köyhiltä ... sosialistit puhuvat kuin puhuvatkin totta, ärisi ukki, yhtäkkiä äissään jostain, pöydälle jäänyttä pulloa tarkastaen.—Jos saisi pelastaa tuommoisen herran moottorinkaan, niin olisi siinä kaikki, mitä meikäläiset tarvitsisivat. Jos sen kone tällä säällä joutuu epäkuntoon, niin siinä se onkin, airoton ja purjeeton.

—Olkaa nyt vaiti, pappa.

—Sellainen kitupiikki. Ilkesi jättää jälkeensä tuon tyhjän pullon, vaikka oli ruuma toisia täynnä.

—Oli joutavaa, pappa, että puhuitte hänelle sitä kaikkea, mitä puhuitte. Luulee vielä, mitä luulee.

—Luulkoon.

—Ei sieltä mitään tule ... ei ole tullut eikä tule.

—Vaikkei tulisikaan, hauska sitä on sentään aina kuvitella, sanoi Kalle, joka oli tullut Hannan kanssa tupaan.

—Kuvitella! puuskahti Hanna. Kuvittelemista, sitä sinä osaat.

Syntyi jurottava hiljaisuus. Innostuksen ja huumauksen sijaan oli yhtäkkiä tullut kuin ujostus ja pettymys jostakin.

—Pthyi! sylkäisi ukki. Taisin minä sille pötyä puhua, mitä lienen puhunutkin. Olisi vielä edes viinaa.... Hohhojaa! Menen maata.

Hän meni kompuroiden ulos ja kuului potkiskelevan jotakin kammarissaan porstuan takana.

—Mitä se nyt taas siellä?

—Tyhjää lekkeriään.

Emäntä oli korjannut kupit ja kahvipannun pöydältä ja pyyhkinyt sen. Ilta oli alkanut pimitä. Pienessä tuvassa oli jo melkein hämärä. Ei nähnyt ommella eikä paikata verkkoa. Helga jätti työnsä ja hiipi ulos, saaden yskäkohtauksen mennessään. Hänellä oli oma kesämajansa kalliolla vähän matkaa tuvasta, se vanha, maihin nostettu, meren tuoma kajutta. Istahtaen sen seinämälle, penkille, jonka edessä hänellä oli pienoinen kukkasmaa, hän näki Hannan tulevan ja pysähtyvän vähän matkan päähän, häntä huomaamatta. Kalle tuli ja jäi seisomaan hänen taakseen. Hanna ei tuulelta kuullut hänen tuloaan. Helga näki, että Kallella on aikomus salaa tarttua häntä hartioihin. Silloin Hanna käännähti, löi alas hänen kätensä ja lähti menemään, pysähtyen kuitenkin kohta, jolloin Kalle taas saavutti hänet.

—Miksi sinä nyt noin, Hanna? Miksi sinä nyt taas olet noin tyyli?

—Siksi, ettei tästä nyt kuitenkaan tule mitään! kivahti Hanna. Minä en tule koskaan tuohon teidän vanhaan tupaanne, yhteen kaikkien muiden kanssa. Sen olen sanonut ja siinä minä pysyn ja sen sinä tiedät. Sinun uusi tupasi, josta aina puhut, ei ole vielä alullakaan. Ethän vielä ole saanut edes tuota ruuhtasikaan valmiiksi, vaikka olet sitä koko kesän tuhrinut.

—Kun loppui laudat.

—Mikä loppuu, sen oikea mies hankkii.

Kalle koetti lyödä leikiksi.

—Elä nyt aina toru. Suusi mököttää niin rumasti. Uskotaan, että meri antaa.

—Meri ei anna teille milloinkaan mitään. Ei sinulle eikä teille kenellekään. Meri ei anna mitään nahjuksille. Antaapas se Korsulle ja hänen penikoilleen. Sillä ne ovat semmoisia lokkeja, jotka lentävät ja liikkuvat. Ne ovat liikkeellä missä ilmassa hyvänsä. Mutta te juoksette rantoja kuin rantasipit, odottaen, että laine siihen jonkun raakun heittää. Et sinä täällä saa milloinkaan mitään aikaan. Minä menen pian takaisin kaupunkiin.

—Ethän, Hanna.

—Menen, ja jos tahdot minut, niin tule mukaan ... siellä on sinullekin työtä.

—Mitä työtä siellä olisi?

—Raitiokonduktöörin tai sahvöörin tai moottorimasinistin tai mitä hyvänsä ... niillä on hyvät palkat. Konsulin masinistikin, joka on samalla sahvööri, saa kaksisataa kuussa ... kyllä minä toimitan.

—Ennen sitten menen taas vaikka merille ja koetan siellä.

—Ja tulet yhtä tyhjänä takaisin kuin viime kerrallakin.

—Eihän ollut minun syyni, että laiva ajoi karille ja minulta meni kaikki.

—Ajaapas ne siellä karille!

Hanna pyörähti ja meni. Kalle jäi alakuloisena seisomaan. Sitten hän astui muutamia askelia ylemmä kiikarikalliolle, josta voi nähdä meren, ja jäi siihen seisomaan. Hänen housunsa olivat repeytyneet takaa, hänen kyynärpäänsä olivat rikki.

Helgan tuli häntä niin sääli, että itku tyrskähti kurkkuun.... Hanna jättää hänet, hän jättää hänet varmaan. Kun vielä odottaisi jonkun aikaa. Kun Hanna vain uskoisi.... Sillä totta kai meren täytyy antaa Kallelle takaisin se, minkä se on siltä kerran ottanut. Meri on sen hänelle velkaa. Kallella olisi jo oma tupansa, jos vain meri ei olisi vienyt hänen ansioitaan.

Helgan tuli yhtäkkiä niinkuin kaikkien, niinkuin koko maailman onnettomuus olisi ollut hänen hartioillaan ja niinkuin hänen olisi pitänyt se poistaa, saada se poistetuksi millä tavalla tahansa. Hän nousi ja meni majaansa.... Meren täytyy antaa Kallelle se, minkä se häneltä otti. Jonkun laivan täytyy ajaa maihin, että me saamme sen pelastaa, vaikka olkoon vain vaikka tuommoinen ryssän moottori tai miinavenhe. Tai vaikka joutuisi edes joku pieni kansilastikaan mereen, tai vaikka vain hajoaisi joku lautta, että siitä saisi tuvan hirret. Ei niin paljoa kuin toivottiin ... ei niin, että kaikille osansa. Vaan jotain, jonka Kalle saisi pelastaa ja josta saisi hyvän ja kunniallisen palkinnon. Eihän ukki tarvitsisi viinojaan ... ei isä verkkoihinsa ... ei äiti lehmäänsä ... enkä minä ... aina me jollain lailla niinkuin tähänkin asti. Ei muuta kuin että Kalle saisi ... ettei Hanna häntä jättäisi.... Voi, voi, että minäkin olen täällä heidän rasituksenaan, kun en kuitenkaan voi tehdä parempaa työtä ... en jaksa soutaa, en kulkea kalassa! Meren täytyy antaa Kallelle....

Ja Helga lankesi polvilleen vuoteensa viereen ja rukoili:

»Jos, hyvä Jumala, tahtosi on, että joku laiva ajaa karille, niin anna sen ajaa karille niin, että me voimme sen pelastaa. Minä uskon, että annat. Anna sen tapahtua iankaikkisen armosi ja rakkautesi tähden. Mutta elä kuitenkaan anna meidän tähtemme ihmishenkiä mennä hukkaan.»

II

Kun miehet aamulla nousivat kahville, näki Söderlingska heti, että ne olivat nukkuneet yönsä yhtä huonosti kuin hänkin. Olivat happamia ja velttoja ja haukottelivat ärjähdellen.

Jotain sanoakseen hän virkkoi:

—Tuuli on hiukan tyyntynyt, ja näyttää siltä, kuin vesikin rupeisi laskemaan.

Kukaan ei vastannut. Härpittyään kahvinsa poistui ukki ensin ja lähti kiikari kainalossaan toikkaroimaan vastatuuleen kiikarikalliolle, josta hän, vähän aikaa tähysteltyään, palasi takaisin, mennessä yhä haukotellen ja syleskellen omaan huoneeseensa toiselle puolen porstuan. Kalle odotti siksi, kunnes kuuli, että ukki oli laskenut kiikarin sen telineelle porstuan oven pieleen, otti sen siitä ja meni sitten hänkin kiikarikalliolle. Söderling oli pannut piippunsa ikkunalaudalle ja kun näki Kallen palaavan, lähti hän ja meni häntä vastaan, ottaen taas vuorostaan hän kaukoputken. Kalle tuli sisään ja istahti penkille, tylsänä lattiaan tuijottaen, kädet riippuen polvien välissä.

—Ottakaa, tytöt, kahvia ja menkää tekin katsomaan, mitä meri antaa, sanoi emäntä, iva äänessään. Ehkä tuo teidän silmänne onnella antaisi, koska ei näy antavan miesten.

Hanna seisoi porstuassa ja suki tukkaansa, tyly ilme paksuilla huulillaan ja tummilla kasvoillaan. Helga istui jo verkkotelineensä ääressä, rinta onttona, selkä suurena, ja kutoi, posket kalpeina, mutta silmät hehkuen tavallista enemmän. Tuontuostakin hän loi pikaisen silmäyksen ulos ikkunasta, mutta vetäisi yhtä äkkiä päänsä pois, ikäänkuin torjuen sitä uteliaisuuttaan, että sinne katsoi.

—Ei siellä mitään näy. Se on sitten nyt niin itara, ettei ole heittänyt laudan pätkää maihin. Olisi ne muuten naapuri kai jo aikoja sitten vienyt. Siellä oli akka taas mahallaan kalliolla. On varmaan valvottu koko yö, vuorotellen vahtia pidetty.

—Oletteko tekin ollut jo tähystämässä? kysyi Helga.

—Olin jo, kahvin kiehuessa.—Missä lie itse Korsu poikineen, koska heitä ei ole näkynyt pariin päivään. Luultavasti makaavat Ulkokarilla väijymässä. Turhaan silloin täältä kiikaroidaan. Luulisi siellä olevan yhtä hyvän meidänkin miesten olla.... Kuulitteko, tytöt, mitään viime yönä?

—En minä ainakaan, sanoi Hanna.

—Minusta oli niinkuin olisin kuullut huutoja ja hätälaukauksia ja miesten ääniä, vaan ainahan niitä on kuulevinaan. Ukko se luultavasti uneksi ja paukutti kantapäillään sänkynsä selkään, kun tuo ei yöksikään riisu saappaitaan. Se oli ainakin varma, että joku hiipi ladon ohi Käärmesaareen päin. Päivällä ne ei toki ilkeä meidän puolelle, mutta yöllä hiivitään ja otetaan mitä saadaan. Oli myöskin niinkuin olisi pyöritetty tyhjiä tynnöreitä kalliota pitkin, tai niinkuin niitä olisi heitetty ylös merestä ja sitten taas vierineet sinne takaisin. Vaikka minä kuinka olisin vetänyt peitettä pääni yli, niin yhä kuulin samaa. Että pitääkin semmoista uskoa ja ajatella ... ettei pidä saada yölläkään rauhaa. Vakuuttipa itselleen kuinka tahansa, niin aina sitä sittenkin odottaa.

—Äiti ... sanoi Helga yhtäkkiä.

—Mitä niin?

—Ei mitään.

—Ehkä sinäkin kuudit?

—En.

—Minä olisin oikein iloinen, jos kerrankin voisin lakata siitä meren annin ainaisesta odottamisesta.... Hohoo, kuinka kahvi sentään on hyvää aamutuimaan. Mitäs olisi elämä, jos ei olisi sitä ... jos pitäisi alkaa päivänsä ilman. Taitaa niitä olla niinkin onnettomia.... Olkoon se viimeinen kerta, kun siitä rikastumisesta tässä tuvassa haaveillaan ja haastetaan ja huumautaan. Huomenna lähdetään kalaan, sanoipa meri mitä tahansa. Tottahan monen viikon sama tuuli vihdoinkin ajaa ainakin silakan maihin. Siitä se kuitenkin on lopulta eläminen. Jos olisivat meidän miehet toisellaista eivätkä semmoisia iankaikkisia nahjuksia kuin mitä ovat!

Hanna, joka vihdoinkin oli tullut juomaan kahviaan, turskahti hyväksyvästi.

--Saa nyt nähdä, mihin tänäänkään ryhdytään. Ei mihinkään.

--Äiti hyvä, elä nyt tora isää, kun hän tulee.

--Tuleeko se jo? Ei sinun tarvitse antaa äidillesi neuvoja.

Söderlingska oli vähän aikaa vaiti. Kalle nousi, otti takkinsa ja näkyi menevän rantaan. Söderlingskakin teki lähtöä, mutta pysähtyi vielä puheihinsa, pusertaen pannuaan.

--Mokomakin moottoriherra, senkin konsulentti. Uskotellaan ja luulotellaan ja sitten varmaankin takanapäin nauretaan. Hävytön laski tuohon pennin päälle puhtaaksi rahaksi, minkä meri muka voisi tuoda, niinkuin olisi rahat omasta lompakostaan pöytään paiskannut. Lennettiin siihen kuin kärpäset sokerisylkeen ... mahtoi nauraa partaansa. Herrat aina nauravat meille takanapäin. Saattaa parhaallaan kertoa kaupungissa, että siellä Saukkosaaressa nyt odotetaan tuhansia maihin tulevaksi ja ostetaan saaret ja muut. Se vain puuttuisi, että naapuri saisi tietää, mitä täällä puhuttiin.

--Mistä se sen saisi tietää.

--Ole varma, että se ensi kerran käydessään hakee käsiinsä konsulin rengin ja urkkii siltä kaikki. Sinä haastelit, Hanna, sen kanssa ... minkälainen mies se oli?

--Semmoinen hauska nuori mies.

--Räkättelitte minusta liikaa ... ei minusta sovi toisen morsiamen räkätellä jokaisen nuoren miehen kanssa. Minusta tuntui, että Kalle kävi siitä surulliseksi.

--Milloinka se Kalle sitten on muuta kuin surullinen?

--Ei minua vähääkään ihmetyttäisi, jos Korsun akka pianaikaa tulisi ja kysyisi: »No, joko on tullut ne kymmenen tuhatta?» Ei olisi ihme, jos se tulisi siitä asian alkaen pistelemään. Vaan tulkoon, saa sanan sanasta. No, siinä tulee pappa laahustaen vuorta alas. Saa hänkin odottaa verkkorihmojaan minkä minäkin läpi vuoden lypsävää lehmääni.

--Äiti, lupaa, ettet sano isälle mitään ... minun on niin paha olla, kun sinä sille riitelet.

--En sano, en sano, otan rannan ja menen lypsämään.

Ei hän kuitenkaan malttanut, kun Söderling samassa tuli.

--Minkätähden sinä jo nyt tulit pois? Olisit vielä vähän tuijottanut, niin ehkä olisi tullut, mitä odotat.

--En minä mitään odottanut ... muuten vain katselin.

--Ethän sinä ... muuten vain merta ihailit ... menisit vielä vähäksi aikaa. Oliko Korsun akka vielä siellä kalliolla mahallaan?

--En katsonut.

Emäntä meni, mutta kääntyi vielä ovelle:

--Mihin ne on meidän reippaat tänä päivänä aikoneet kouransa iskeä?

--Onko sinulla siinä vielä tippa kahvia pannussa?

--Liehän tuota, ja jos ei ole, niin keitetään uusi pannu, keitetään uusi-- sittenpähen jaksetaan raataa ... kahvi se on poikaa antamaan voimaa.

--Anna minä kaadan, ehätti Helga väliin.

--Multaistitte nyt viimeinkin edes sen perunamaan Kallen kanssa.

Silloin Helga huudahti:

--Kalle soutaa ulos merelle!

--Onko se nyt sillä päällä taas? Enhän minä sillä mitään tarkoittanut. Luulikohan se nyt todella, että minä tahdoin sitä lähtemään Ulkokarille tässä ilmassa? Mitä se nyt enää hyödyttää! On siellä otettu, jos on mitä tullut. Aina täällä tehdään asiat jotenkuten nurin.... Vie sahrat pellolle, niin minä sitten tulen kanssasi niiden kurkeen--jos ne on kunnossa.

--Kunnossa niiden pitäisi olla.

Mutta kai Söderling ei kuitenkaan ollut siitä aivan varma, koska kurkotti naulalaatikon hyllyltä, ennenkuin meni.

—Ota narua samalla! huusi emäntä jälkeen—ei se naulaamalla pysy—jo se oli keväällä poikki.

—Onko sinulla narua jossain?

—Tuossahan tuota riippuu naulassa nokkasi alla.

Söderling otti narun ja meni. Hänen mentyään kysyi emäntä Hannalta:

—Oliko teidän välillänne mitään, koska se meni niin sanan puhumatta?

—Ei minun tietääkseni, sanoi Hanna.

—Minusta vähän siltä näytti.

—Tarvitsetteko muuripataa?

—Mitä sinä sillä?

—Pesisin vaatteeni.

—Onko totta, mitä olit sanonut, että aiot lähteä?

—Kenelle minä sen olen sanonut?

—Helga sanoi kuulleen, että olit uhannut.

—Vaikka lähtisinkin—vaan saatan kai minä pestä vaatteeni, vaikken lähtisikään. Vai onko teillä minulle jotain muuta?

—Eihän toki, pese vaan pestäväsi.

—Minulla on kyllä omat kokoamani puut.

—Hyvä on.

Hanna meni.

—Siitä tulee tuosta äksy miniä, jos tullakseen, tuhkasi Söderlingska hänen jälkeensä.—Senkin letukka. Ei olisi isoa vahinkoa, vaikka menisikin. Ei siitä kuitenkaan olisi pitkän päälle kalamiehen akaksi, herraspiiasta.

Niin ne taas menivät—Helgan suruksi—kukin taholleen, ärtyisinä ja pahatuulisina heti aamusta alkaen, mitkä murjottaakseen omissaan niinkuin Kalle ja Hanna, mitkä äykkääkseen ja riidelläkseen niinkuin äiti ja isä pianaikaa perunamaallaan, heille kaikista ikävimmässä työssään. Kun se taas alkaa tällä tavalla, niin sitä kestää yhden itätuulen ajan.

Helga yksin jäi tupaan pistämään verkkoaan, poskessa hehkuva täplä ja kuumeinen silmä kyyneltä keittäen. Käpy keikkui laihoissa, hermostuneissa sormissa, kurahtaen silmukan läpi ja vetäisten siihen rasahtavan solmun. Rinnasta tuli tuontuostakin, yhtä säännöllisesti kuin hengitys, kuivahko, kiireinen yskäisy, ikäänkuin paeten jotain ja jotain edellään ajaen.

Hänelle oli yhtäkkiä selvinnyt: tein väärin, kun rukoilin jumalalta sitä, mitä rukoilin. Juuri sentähden tämä myrsky ei antanut mitään, että rukoilin. Jumalalta ei saa semmoista rukoilla. Jumala ei anna mitään niille, jotka kadehtivat toisiaan ja toivovat toisten vahinkoa. Semmoiseen tarkoitukseen jumala ei anna. On suuri synty häneltä sitä pyytää. Jumalalta täytyy ensin rukoilla sitä, että hän antaisi meille toisen ja paremman sydämen. Ehkä ei auta, rukoilipa miten hyvänsä, kun on semmoinen viha naapurien välillä kuin meidän. Pitäisikö rukoilla vihamiestensäkin puolesta? Niinkö, että antaisit, hyvä Jumala, meren tuoda Korsullekin samalla kuin meillekin? Kun pääsisi pian kirkkoon ja saisi puhua opettajattarelle....

Äiti tuli lypsyltä, rainta maitoa täynnä, vaahto kuohuen yli reunojen, yhtäkkiä ihan toisella tuulella kuin äsken. Hän liikahteli vielä kulmikkaasti ja ääni pysyttelihe karuna, mutta silmän pohja hymähteli ja kasvojen rypyt olivat laukeamaisillaan kiristyksestään.

—On se siunattu asia, että tuo lehmä edes jotain antaa. Ne ovat ne ruohot ja kaislat, jotka rämmin Käärmesaaren suosta. Kun saisi siihen laskuojan poratuksi, niin eläisi tällä saarella kaksi lehmää ilman konsulin reurahojakin. Sadalla markalla sen saisi. Sen minä säästän vielä vaikka kahvirahoista.... Se on sitten vasta lystikäs lehmä, tuo Tepla. Katsoo maurottaa, niinkuin olisi hyvillään, että saa antaa ja että on mitä antaa. Ollappa meri semmoinen kuin meidän Tepla....

Ja puuhatessaan siinä maitonsa kanssa, ensin sitä pyttyyn siivilöidessään ja sitten pyttyä hyllylle asettaessaan ja peitellessään, puheli emäntä yhä:

—Tää on paksua kuin kerma.... Eläkä sinä, Helga, sitä sure, että minä välistä riitelen. Täytyyhän minun, eihän tässä päästäisi mihinkään, jos en minä hiukan kiinnittäisi purjenuoria. Heidän kokkapurjeensa aina lepattaa. Olisi varmaan nytkin jäänyt sahrain aisa korjaamatta ja peruna multaamatta.... Ei se Hanna sitä heitä, sillä mistäpähän saisi paremmankaan. Antaa vain peitota vaatteitaan päivän, siitäpähän itsekin pehmiää.... Eikös ala ilma jo hiljetä. Ennen puoltapäivää on ehkä siivo sää ja yöksi päästään kalaan. Huomenna on ehkä tynnöri silakoita suolassa. Pääasia on, että ollaan tyytyväisiä.

—Kunpa voitaisiin....

—On yksi asia, jota kun muistan, kohta tulen hyvälle päälle, olipa maailma kuinka musta tahansa, niinkuin se välistä on. Meillä ei ole koko tässä talossa ei niin mitään väärällä tavalla hankittua tavaraa eikä ainoatakaan luvattomasti pidätettyä esinettä eikä kalua. Kaikki, mikä on merestä joskus milloin saatu, on aina rehellisesti ilmoitettu tulliin, niinkuin laki vaatii. Tullipäällysmies sanoo aina: »Ei nyt toki tuonvertaisen tähden tarvitse tulla.» Niinkuin silloinkin, kun tuli se tyhjä viinitynnöri, jos muistat, joka nyt on lähteen puitteena. »Vähän tai paljon», sanoin minä tulliherralle, »mutta se on meille omantunnon asia». Mikä on oikein, se on oikein.... En kertaakaan ole punninnut väärin kalarannassa, vaikka rouvat olisivat olleet kuinka kauvan tahansa katsomatta. Ei koko tällä rannalla ole kuin yksi ainoa akka, joka ei pane huonompaa tavaraa astian pohjaan ja parempaa päälle: Minä panen aina huonommat eri astioihin ja paremmat niinkään eri astioihin.. Kerran sanoi asesorska minulle markkinarannassa: »Jos vaan kaikki lienee sitä, miltä näyttää.»—»Tahtooko asesorska, että kumoan nelikon tuohon?» minä sanoin.—»Sitä ei Söderlingskan tarvitse tehdä, minähän vain laskin leikkiä. Kyllähän kaikki tietävät, että Söderlingska ei koskaan petä.» Siinä istui Korsun akka viereisessä venheessä ja kuuli kaikki, vaikkei ollut kuulevinaan. Sillä kyllä se on niin, ettei maailmassa sittenkään ole sen suurempaa onnea kuin että tietää olevansa rehellinen. Mitä olisi raha, rikkaus, valta ja kunnia, jos ei olisi rehellisyyttä! En ymmärrä, kuinka voisi elää sellaisessa ainaisessa ilmitulemisen pelossa kuin missä Korsujenkin varmaan täytyy alinomaa elää.

—Osannevatko nuo raukat edes pelätä.

—Olenko minä milloinkaan kertonut sinulle, mitä pastori sanoi meistä kerran?

Helga tiesi, mitä oli tulossa, mutta antoi mielellään hänen kertoa.

—»Ne ovat tämän saariston aatelina nämä Söderlingit. Ne ovat sitä vanhaa pohjaa. Söderlingit ovat melkein ainoat rehelliset ihmiset koko saaristossa. Heistä ei ole koskaan kuultu, että olisivat varastaneet, anastaneet tai edes puhuneet valetta. Ja eikö ole omituinen kohtalon iva, että juuri heillä pitää olla naapurinaan saariston suurin ryöväri?» Kenellekäs se olikaan sen sanonut?

—Opettajattarelle....

—Jaa, niin ... sinähän sen kerroitkin....

Söderling pisti päänsä ovesta:

—Nyt on aura perunamaalla!

—Hyvä on, minä tulen!—Helga, elä nyt jää koko päiväksi siihen yksille sijoillesi. Vaikka menisit Käärmesaaren lahteen katsomaan, onko sinne noussut tuulella säyneitä tai lahnoja.

Söderlingska lähti reippaasti ulos ja huilahutti mennessään tyytyväisen virrenvärssyn.

Hetken kuluttua, kun oli päässyt silmukkarivin päähän, työnsi Helga telineensä syrjään ja lähti hänkin ulos.

III

Tuuli oli ilmeisesti tyyntymässä ja taivas ohenemassa. Ennenkuin Helga oli ehtinyt verkko- ja kala-aittain kohdalle, välähti päivä pilven raosta. Hänelle tuli tarve tuntea sen lämmintä ja samalla saada tuulensuojaa. Hän tiesi, mistä sen löytäisi. Ulko- ja sisäsataman välisen kannaksen poikki, jossa oli vain ruuhkan päästävä kapea väylä satamasta toiseen, hän meni, kiveltä kivelle astuen, kotisaaresta toiseen saareen.

Se oli suurehko, korkea maa, ulkomeren puolelta jyrkkä ja mantereen puolelta loiva ja sileäkallioinen. Keskusta oli kuin kumottu jättiläiskuppi, jonka reunat sitä siihen pilvistä paiskattaessa olivat murskautuneet sen ympärille sokkeloiseksi raunioksi. Saari oli siltä kohdalta täynnä kuiluja ja rotkoja. Haljenneiden paasien välissä kasvoi toisin paikoin metsää, toisin paikoin kanervan- ja marjanvarsikkoa; siellä ei, kuilukäytävissä, tuntunut mikään tuuli eikä sinne kuulunut meren kohina kovimmallakaan myrskyllä.

Se oli ollut tämä Helgalle hänen läsnä ollessaan yllätysten ja kaikkien kummien maa. Aina hän sinne marjoja etsiessään hetkeksi eksyi, ennenkuin sitten taas löysi tien, joka halkeama halkeamalta, paasi paadelta pujottelihe ja kohosi saaren ylimmälle laelle, sen tasaiselle kupukannelle, joka paikoin kasvoi kanervaa ja maan tasalla matelevaa kuusikkoa, toisin paikoin oli sileää kuin hiottu kivi. Ylinnä oli sammalta paisuva suopyörylä, jonka keskessä kasvoi yksi ainoa leppä, latva pyöreä kuin petäjän, rungossa telkän pesä.

Tuuli vielä ja leppä ravisteli päätään tyytymättömästi ja kuin torjuvasti. Oli täysi paiste, ja meri liekehti vaahtopäinä vedenalaisten karien ylitse ja vedenpäällisten ympäri. Hattara tuli auringon eteen ja pyyhkäisi varjonsa ensin omaan pihaan, jossa isä ja äiti astelivat vakoaan selät köyryssä ja Hannan pesupadan alta tuprusi vihaisten vihuripäiden tempoma savu–ja siitä Korsun puolelle, jossa ei näkynyt muuta kuin heidän tupansa harja ja ullakon ikkuna kallion takaa, kuin lakkaamatta vaanien, mitä Söderlingin puolella tapahtui.

Helga haki tuulensuojaa ja löysi sen tietystä paikasta. Vähän alempana kallioseinäin kulmauksessa oli tasainen permanto kuin pieni linnan piha, kolmelta puolen suljettu, yhdeltä avoin idän aurinkoon, lämmin ja tyven. Aivan sen alla oli lahti kuin umpilampi, jonka vain kaitainen, kohtisuorana kohoavien kalliodien välitse kulkeva salmi yhdisti mereen.

Siitä aukeni yhtäältä eteen koko itäinen ulappa ja häämöitti kaukaa Hylekarin majakka, toisaalta sisäsaaristo ja mantereen metsäinen piikkiharja.

Siinä oli ollut yksinäisen, toverittoman tyttölapsen monivuotinen leikkipaikka. Yhä vieläkin näkyi siinä kivistä rakennettuja tarhoja, tarhojen sisässä taloja ja kirkkoja ja niiden ulkopuolella laitumelle pantuja lehmiä ja lampaita, kaikkein hienoimpia kiviä, erimuotoisia, erivärisiä, punaisia, sinisiä, valkeita, ruskeita, rannoilta poimituita ja hameen helmassa tänne kannetuita.

Siinä häärivälle ja hyrähtelevälle oli kesä tyyninä päivinä antanut kaikki ilonsa, kun kotona tuli ikävä; siinä seisoskelevalle ja avosilmin uneksivalle oli meri näyttänyt kaikki ihmeensä: kaukana paistavat purjeet, karien ympärillä haastelevat haahkaparvet, ulapoilla itkevät hylkeet ja ilmassa nauravat lokit, totensa ja valheensa–laivan, joka, milloin hän vain sitä oikein hartaasti halusi, ilmaantui auringon tietä, täysin purjein, tyynelläkin kokka vaahdoten, sitä suurempana kuta kauvempaa, sitä pienempänä kuta lähempänä ... milloin haihtuen ilmaan kuin usvapallo, milloin pienen kalavenheen kokoisena, mutta katettuna ja kannellisena kuin suuri laiva kolmine mastoineen ja raakapuineen saapuen aivan saaren alle, salmen suuhun, mutta siihen aina kadoten. Sinne sitä vastaan juosten ei tyttö siellä siitä koskaan nähnyt jälkeäkään, ei vedenviriäkään. Mutta se oli ollut siinä, »enkelien laiva», jolla he tulivat maihin kahvia keittämään. Hän oli kuullut soittoa ja niinkuin toisten lasten heleitä ääniä. Monet kerrat, melkein milloin tahansa hän itse niin tahtoi, sai hän sen tulemaan. Ja toisin kerroin tähän tullessaan oli hän taas nähnyt sen menevän, pakenevan salmen suusta ulapalle, kallellaan kuin myrskyssä, purjeet melkein vettä viistäen, niinkuin pelästynyt lintu, suureten

kuta kauvemmasi tuli auringon alle. Sentähden hän täällä liikkui hiljaa, koetti yllättää sen hiipimällä, päästä kiven suojasta sitä läheltä katsomaan. Mutta aina se oli lahden suusta menossa ulapalle.

Oli jo kauvan siitä kuin se oli lakannut tulemasta ja menemästä, mutta aina sittenkin, yhä vieläkin, tuli Helga siihen varpaillaan hiipien. Sillä lahdessa oli melkein aina vesilintupoikue tai nousi siihen säyne ja lahna suurissa parvissa, jotka oli helppo pyydystää sulkemalla salmen suu.

Luultavasti oli siinä lahnaparvi nytkin, koska vesi oli sekaisin. Mutta ennenkuin lähti ottamaan siitä tarkempaa selkoa, istahti hän auringon lämmittämälle kalliolle, nojasi selkensä kiviseinään, joka oli sekin lämmin kuin tuvan uunin kylki, ja antoi auringon hivellä ja hyväillä jäseniään, joilla muuten melkein aina oli kylmä.

Oli niin suloista samalla ajatella, että äiti taas oli hyvällä tuulella.

IV

Söderling ja Söderlingska astuivat yhä vakoaan, toinen vetäen, toinen työntäen. Molempia heitä jo uuvutti ja olisi tehnyt mieli huoata, mutta kun toinen ei sitä esittänyt, niin ei toinenkaan.

Äijä oli kompuroinut huoneestaan tuvan nurkalle eikä näyttänyt tietävän, mihin ryhtyisi. Hän seisoi kädet taskussa, polvet koukussa, selkä köyryssä ja naama happamana, ja oli juuri tirskahuttanut kaikkein halveksivimman sylkäisynsä kaikkein halveksivimmilta huulilta, kun näki Helgan viittovan leppäkalliolta.

—Mitä se tyttö siellä huijaa?

Samassa näki sen Söderlingskakin ja painalti auran kären multaan, niin että vetäjä oli lentää selälleen.

—Mitä Helga siellä huijaa? Onko se nähnyt meressä jotain?—Jo nähdään!— Tullaan! Tullaan!— Lakkaahan jo!

Hän teki kädellään kieltävän liikkeen, viitaten kiukkuisesti Korsuun päin. Helga näytti ymmärtävän, koska samassa katosi.

—Se on varmaan nähnyt meressä jotain. Miksei se tule itse sanomaan? Tarvitseeko koko maailman saada tietää, jos siellä nyt onkin joku laudanpätkä. Aina se on niin malttamaton.

—Luultavasti siellä on lahnoja Kalliolahdessa, sanoi Söderling.

—Mene ja ota riimuverkot aitasta.—Hanna, mitä sinä juokset?—Onko se hullu?

Mutta Hanna, joka hänkin oli nähnyt Helgan, meni jo täyttä karkua kannaksella, hameet polvissa hulmuten.

Muut olivat, verkot selässään, ehtineet juuri Käärmesaaren kannaksen yli, kun Hanna jo juoksi heitä vastaan Kalliolahdesta päin, posket hehkuen, silmät palaen.

—Siellä on meren saalista ... meren saalista!

—Mitä saalista ... missä?

—Kalliolahdessa ... Helga näki ... minä näin....

—Mitä te näitte ... missä Helga on?

Ne koettivat olla tyyniä ja välinpitämättömiä, isä, äiti ja ukki, mutta vapisivat jokainen, niin etteivät polvet tahtoneet pitää.

—Helga on tuossa....

Helga kyyhötti kiven kupeella, raskaasti hengittäen ja sylkien verta, mutta samalla hymyillen, saamatta sanaa suustaan, viitaten kiihkeästi lahteen päin.

—Mutta sanokaahan toki, mitä siellä on?

—En minä tiedä, huohotti Hanna.

—Vaan tottahan näit?

—Joitain mustia ... mättäitä ... suuria kuin pakkilaatikoita ... koko lahti on niitä täynnä.

Hanna pyörähti ja karkasi takaisin sinne, mistä oli tullut. Verkot romahtivat kallioon, ja vanhat riensivät rantaa pitkin, eukko eilimäisenä. Siinä oli ensin sileää kalliota, sitten piti kiertää märkä paikka, sitten taas juosta tasaista rantaa, kiivetä kallion kielekkeen yli, ja siinä oli sitten Kalliolahti, yhdeltä puolelta jyrkkärantainen, muilta loivempi. Ukki suurine saappaineen jäi jälkeen, lipesi pari kertaa, kaatui ja saapui viimein kiroillen ja ronkkoaan pidellen lahden pohjaan, jossa muut seisovat sanattomina, huohottaen hekin juoksustaan.

Heidän edessään oli lahden pohjaan ajautuneita neliskulmaisia esineitä, vieri vieressään kiinni, joitain, joista he ensi näkemällä eivät voineet sanoa, mitä ne olivat. Niiden ympärillä oli karkeaa säkkikangasta ja ne olivat kiedotut rautavanteihin.

—Mitä ihmeitä ne ovat nuo? Turvepehkupaaleja ne eivät ole, mutta joitain paaleja ne ovat.

—Kiskaistaan maihin muuan ja katsotaan.

—Näen minä katsomattakin, sanoi ukki, jo nuorestakin minä näen, että ne ovat pumpulipaaleja....

Kiskaistiin kuitenkin yksi miehissä maihin. Söderling ratkoi veitsellä kangasta ja sai sieltä pian esiin kuivaa, pilaantumaton pumpulia.

—Kauvan ne eivät ole vedessä uineet.

—Ovat luultavasti jotain kansilastia.

—Mitä luulet tuon painavan?

Paalia kohotettiin ja sen paino arvioitiin noin sadaksi kiloksi.

—Paljonko edestä luulette olevan tavaraa tuommoisessa?

—Mitä maksanee kilo pumpulia?

—Koivistolainen kertoi kerran löytäneensä pumpulipaalin ja saaneensa löytäjäisiä viisikymmentä markkaa, kolmanneksen sen hinnasta.

—Tuommoinen olisi siis sadanviidenkymmenen arvoinen?

—Kuinka monta niitä siinä on?

Kaikki laskivat, osoitellen sormillaan kutakin paalia erikseen, ja saivat kahdeksantoista.

—Tuolla on vielä kaksi ja salmen suussa tulee kolmas.

—Niitä on siis jo nyt ainakin kaksikymmentäyksi.

—Se tekee siis noin kolmetuhatta markkaa! huudahti Hanna.

—Ja meressä voi olla vielä kuinka paljon tahansa.

—Se on tietysti vain pieni osa, joka on osunut salmen suusta sisään.

—Vaan kuinka ne ollenkaan ovat siitä osuneet?

—Se on ikuinen ihme!

—Se on niinkuin isä jumala itse olisi ne tänne ohjannut ... ajanut kuin lampaat karsinaan.

—Niin onkin ... minä tiedän, että niin onkin! kuiskasi Helga, joka oli tullut jälestä, kättään heikosti huiskuttaen, saaden tuskin ääntä.

—Tulivathan ne halotkin silloin ... viisi syltä yhtenä yönä.

—Silloin oli sama tuuli kuin nytkin.

Oli pian valmiina selitys siihen, miten ihme oli tapahtunut. Tavara oli nähtävästi joutunut mereen niin, että aalto yhdellä pyyhkäisyllä oli heittänyt kansilastin laidan yli ja meri sitten ajanut niitä edellään kuin lampaaita karsinaan. Koska ne eivät olleet tarttuneet Ulkokareille, mihin tavallisesti kaikki meren tuoma tarttuu, niin ne olivat kulkeneet sen kären ohi itäpuolitse. Sieltä tänne ajautuessaan oli niiden täytynyt hajaantua, mutta kun ne kohtasivat tämän Käärmesaaren, oli tuuli, joka puhalsi viistoon rantaa vastaan, hiljalleen sujuttanut niitä salmen suuhun, josta eivät päässeet ohi, koska siitä pisti pieni niemen sarvi mereen. Se oli kuin otsaverkko, joka käänsi ne salmeen kuin rysän nieluun.

Tämä oli ukin arvelu.

Helga hymähti itsekseen. Hän tiesi, kuinka ne olivat tulleet—omia teitään ... suoraan siihen, missä olivat ... kolme tuhatta... kolme tuhatta markkaa ... kuin taivaan tietä!

—Tulivatpahan miten tahansa ... ne ovat nyt nostettavat heti maihin, sanoi emäntä melkein hätäillen.

—Olisi se Kallekin saanut olla apuna, sanoi Söderling.

—Saadaan nämä ilman häntäkin. Ei vitkastella nyt. Antaa Kallen olla siellä, missä on... niitä voi olla meressä vielä kuinka paljon tahansa.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.